

Vilket är Nya testamentets huvudärende?

FÖR EN STOR DEL av världens kristna är Nya testamentet det man börjar med vid studiet av Bibeln. Det har under lång tid i den västerländska kulturfären varit en utgångspunkt att Sonen, den andra personen i gudomen, blev människa i Jesus från Nasaret, som föddes, dog och uppstod från de döda omkring vår tideräknings början. Det är också vad de gamla trosbekännelserna entydigt vittnar om.

Med början i 1700-talets upplysningstänkande har emellertid Bibelns och gudstrons starka ställning i västvärldens samhälls- och kulturliv anfräts och därefter under lång tid kraftigt och kontinuerligt försvagats. Tron har mer och mer trängts undan från offentligheten och förpassats in i en privat sfär, som anses böra hållas utanför samhällsliv, arbete och vetande.

Den kristna tron har dock inte helt försvunnit från Väst. Det finns ett seriöst och välformulerat motstånd mot sekulariseringens starka krafter, som inte består i ytterligare reträtter. Det är det som brukar kallas för apologetik, dvs. den kristna trons försvar. Det är ett försök att på tankens område visa på den kristna trons styrka och sanning och på alternativa sekulära och religiösa trosuppfattningars svagheter och bristande överensstämmelse med verkligheten.

APOLOGETIK OUMBÄRLIG

Apologetiken är helt nödvändig för att vi alla ska lyckas öppet bevara den kristna tron i både kyrka och samhälle i Väst.¹ Den kan inte ersät-

tas av något annat. Det är en viktig och grundläggande insikt, men inte ämnet för denna artikel.

Men hur mycket tid som än läggs på apologetiska studier för att underbygga tron på att Gud verkligen finns och att han meddelat sig med oss människor i historien, i Jesus och i Bibeln, går det inte att försumma studiet av själva Bibeln. Apologetiska studier och kunskaper måste kompletteras med en fördjupad förståelse av Bibeln och dess budskap. Det är denna kompletterande insikt som denna artikel handlar om.

Det första jag vill peka på är att Bibelns ärende i huvudsak inte är direkt apologetiskt. Det är apologetiskt endast indirekt. Med det menar jag att när apologetiska frågor ställs, Bibeln många gånger svarar på dessa endast indirekt. Den som skaffat sig goda apologetiska kunskaper måste därför även lära sig att läsa Bibeln med dess eget ärende i klart medvetande. Då kan också med Guds hjälp Ordet öppna sig för läsarens hela person.

När vi talar med den som inte är förtrogen med evangeliet bör vi alltså naturligt försöka anknyta till det tänkesätt/den världsbild som åhöraren har. Det förutsätter att vi vet väl hur den tänker, som vi talar till, dvs. att vi är väl apologetiskt inlästa så att vi kan utmana det gängse tänkesättet och även formulera det evangeliska alternativet på ett språk och med en terminologi som är avpassad efter åhöraren.

Apologetik är i dag oerhört mycket viktigare

1. Apologetiken sysslar med att försvara och förklara kristendomens eller den kristna världsbildens svar på grundläggande frågor om Gud, världen och människan.

än på Rosenius eller Luthers tid – då den kristna världsbilden och tänkesättet dominerade kulturen. Situationen i dag liknar mer den som gällde i romarriket på Paulus tid. Det vill säga att människor lever i en pluralism av religioner och tänkesätt. Här är också Paulus vår bäste lärare (Apg. 14:8–18, 17:15–34, Rom. 1–2 kap).

NT:S HUVUDÄRENDE

Nya testamentets huvudärende är emellertid inte apologetiskt i denna mening. Det märks redan av att den del av NT:s texter som är mer uttalat apologetisk är mycket liten.

Frågan blir därför: Vilket är då Nya testamentets huvudärende? Jag menar att den frågan verkligen bör ställas på allvar av kristna bibelläsare och förkunnare. Och än mer grundläggande är den underliggande frågan: *Finns* det verkligen ett sådant huvudärende, en röd tråd, ett huvudtema som löper igenom NT? Och är det faktiskt möjligt för en vanlig bibelläsare att själv få syn på att NT har ett sådant ärende lik-som *vilket* ärende det i så fall är?

Så vitt jag kan se driver NT i huvudsak en tes: Jesus är Messias. Det kan låta platt och föga överraskande. Faktum är emellertid att NT mycket konsekvent och passionerat söker övertygande visa att dess huvudtes är riktig och sann.

I denna mening kan NT:s huvudbudskap i viss mening sägas vara apologetiskt: Det är ett påstående som skall bevisas vara sant och väl underbyggt. Argument framförs till stöd för påståendet. NT:s ärende är detta budskap, även kallat evangeliet: Jesus är Kristus. Jag tror att det bör tas på större allvar som ett påstående att pröva innan det accepteras eller förkastas som sanning.

Om detta är riktigt tror jag att för den som har den saken klar för sig kommer Ordet med Guds hjälp att öppna sig och bli begripligt och dyrbart på ett fördjupat sätt. NT:s argumentation skulle kunna skisseras så här:

1. Jesus är en historisk person, som föddes i

Betlehem, växte upp i Nasaret etc etc. De fyra evangelierna tecknar denna historiska bild av Jesus.

2. Denne historiske person är den av Gud i Gamla testamentets skrifter utlovade Messias.

Så enkelt skulle NT:s budskap kunna formuleras. Men dessa två påståenden behöver naturligtvis utvecklas och jag börjar med en del av det senare:

GAMLA TESTAMENTETS BILD AV MESSIAS

Gamla testamentets skrifter tecknar utifrån sina egna förutsättningar bilden av Herrens Messias (Herrens Smorde – kung, profet, präst). Bilden är inte helt skarp i konturerna utan öppen för nyanser i tolkningen – dock utan att vara motsägande. Det finns klara och tydliga utsagor (och förebildliga berättelser) om Messias. Det är det viktiga – om än det också finns de som är mindre precisa. Denna bild av Messias är tillräckligt *tydlig* för att utgöra den botten mot vilken påståendet att Jesus är GT:s Messias kan prövas.²

Det fascinerande är att denna bild av Messias var *gängse* bland Jesu judiska samtida. Denna uppfattning kommer till oss så gott som utslutande genom NT:s vittnesbörd. NT påstår således inte endast att Jesus är Messias utan låter oss – i förbigående – också förstå att Jesu samtid väntade på Messias.³

ENHETLIGT BUDSKAP/BILD AV MESSIAS

Den bild av Messias som rent objektivt framträder i GT är grundad på utsagor ur ett större antal böcker (39 st), med ett nästan lika stort antal författare, nedtecknade under en tidsperiod som sträcker sig över mer än tusen år. Denna mångfald i GT utesluter enligt NT:s författare inte ett i huvudsak enhetligt budskap och innehåll vad gäller Messias.

Skälet för enhetligheten i GT:s påståenden om Messias är att dessa inte endast är människors ord utan Guds. Det är med andra ord en annan än de enskilda författarna som är ytterst

2. Å andra sidan kan NT utan GT:s skrifter inte bevisa någonting alls. Utan GT:s skrifers fullständiga trovärdighet och sanning – liksom tydlighet – kan NT inte övertygande visa att Jesus är den i Skrifterna utlovade Herrens Smorde. Det betyder att NT ingenting är eller förmår utan GT, eftersom denna NT:s argumentation helt bygger på GT.

3. Denna Messias-förväntan omfattar en förbluffande stor mängd människor – exempelvis Matteus 2 kap. De vise männen från Östern väntade på Skriftens Messias inte bara i ord utan också i handling. Även Herodes, liksom folkets överstepräster och skriftlärdar, visade att de trodde på Messias och på att Skriften kunde ge besked om *var* han skulle födas. Tron på Messias levde således bland både hedningar och judar.

ansvarig för GT:s totala utformning och innehåll. Detta är inte endast NT:s författares uppfattning utan gäller även för Jesus själv liksom för hans judiska samtida.⁴

Uppfattningen att Gud – och inte endast människor – talar i GT har alltså inte vid en senare tidpunkt godtyckligt pressats på GT, utan det är GT:s egna och ursprungliga anspråk. Sådana anspråk i tidigare böcker i GT erkänns av författarna i senare böcker i GT. Dessa anspråk erkändes allmänt bland judarna samtida med Jesus – Jesus själv inte undantagen – allt enligt NT:s utsagor. Detsamma gäller på motsvarande sätt för NT.

FÖRVÄNTAN

Denna på Jesu tid utbredda *Messias-förväntan* kommer således inte från ingenstans. Den springer ytterst ur Skriften, dvs GT, som Gud står bakom. Det är med andra ord Gud själv som genom sitt Ord i GT har gett upphov till tron på Messias. Den tron skildras vid denna tid som starkare och mer utbredd bland judarna än kanske någon gång tidigare – eller senare. Den möter hos både motståndare och anhängare till Jesus i evangeliernas berättelser och utgör en av Guds viktiga förberedande åtgärder för Messias ankomst. Fälten står vita till skörd, som Jesus säger (Joh. 4:35).

STUDIUM

När Paulus förkunnar på olika platser lägger han för sina åhörare en tydlig utmaning – att se efter i GT om den bild av Messias som Paulus gör gällande är riktig. Hedningarna som kom till tro på Jesus tilläts inte slå sig till ro med Paulus apologetik i Apg. 17 eller Rom. 1–2. Nej, de skulle föras in i Skriften, dvs. GT, för att kunna pröva sanningshalten i påståendet att Jesus är Messias. Det framgår med andra ord och med all önskvärd tydlighet att nyomvända hedningar utan några krusiduller kallades att bli bibelläsare. I Berea, läser vi, forskade ju-

darna just därför i Skrifterna ”för att se om det kunde förhålla sig så” som Paulus påstod (Apg. 17:11). Det var den intellektuella utmaning som varje människa ställdes inför: Är det sant att Jesus är Kristus? Om så är fallet, bör det få konsekvenser för ditt liv här och nu: Omvänd dig! Det är Paulus budskap redan på Areopagen (Apg. 17:30–31).

VITNESBÖRDET OM JESU LIV OCH PERSON

Den bild som genom studiet av GT tonade fram skulle därefter jämföras med vad Paulus och de andra vittnena påstod om Jesus. Vittnesbördet om Jesu ord och handlingar lämnades av hans lärjungar och apostlar som hade följt och levt nära honom under flera år. Deras vittnesmål utgör därför en helt central del av NT:s argumentation för att Jesus är Messias. I denna del finner vi även Jesu eget vittnesbörd om sig själv: Han visste sig själv vara Messias.

Vittnesbördet om Jesus stämmer enligt NT överens med bilden av Messias i GT. Om åhörare och lärjungar fann en sådan överensstämmelse, hade Paulus och NT också lyckats övertyga om att Jesus är Messias.

Vårt ärende, eller vårt evangelium, i dag kan inte vara något annat än NT:s och apostlarnas. Utgångspunkten för förkunnelsen borde därför vara GT:s undervisning om Messias, NT:s vittnesbörd om Jesus – och överensstämmelsen dem emellan. Det vill säga att Jesus från Nasaret verkligen är Messias.

Summa summarum kan vi konstatera att evangeliet väsentligen ryms i den första och kortaste kristna bekännelsen: Jesus Kristus, dvs Jesus är Messias (det hebreiska ordet för det grekiska Kristus). Vad Messias är får hämtas från GT i första hand men eftersom Jesus verkligen är den utlovade, blir bilden av Messias inte komplett förrän vi har läst både GT och NT.

Därför bör frågan om Jesus verkligen är Messias alltid finnas med i förkunnelsen – eftersom den i NT är allestädes närvarande. Sådan för-

4. Det är omvittnat även i exempelvis upplagsdelen till NT 81 under ordet ”skrifttolkning”: ”NT:s författare delade med sin samtids judendom övertygelsen att GT:s heliga skrifter är Guds ord, som i varje detalj speglar hans avsikter.”

kunnelse kan aldrig bli begriplig eller fulltonig utan GT – eller utan att GT utgör grunden eller utgångspunkten – för förkunnelsen.

En djupare förståelse av Messias kan vi få när vi har studerat inte endast utsagorna om honom och förebilderna till den utlovade Smorde i GT utan även uppfyllelsen av dem i Jesu liv, död och uppståndelse liksom utläggningen av betydelsen härav i NT.

KOMPLETTERANDE SYNUNKTER

Övriga teman i NT om Guds rike, försoningen, Ordet, Sonen, domen etc. kan med lätthet inordnas under huvudtemat ”Jesus är Messias” eller relateras till det. Det bör också ske. Jag tror att man härigenom vinner en ny och fördjupad förståelse för sådana bibliska grundbegrepp.

Som redan påpekats kan definitionen av ”evangeliet i vår tid” aldrig avvika från NT:s definition av evangeliet. Vad jag skissat ovan är inte heller ett försök att uppdatera eller ”poppa upp” evangeliet i betydelsen ge det en ny och fräsch språkdräkt. Det kan vara gott och nödvändigt att göra det också, men först och främst är det ett försök att i dag korrekt och koncentrerat återge eller fånga in evangeliets innehåll – vilket är en uppgift varje generation bör se som central.

En annan vinst med det ovan skissade angreppssättet är att frågan om Bibelns auktoritet och ställning kommer i en ny och fräsch belysning. Ifrågasätts GT:s auktoritet och ställning det minsta genom att invändningar görs mot Skriftens grundläggande påståenden om Messias, undermineras också NT:s påståenden om Jesus som denne Messias. Det är en för NT främmande tanke att GT inte skulle vara Guds ord och bör vara det för varje bibelläsare och förkunnare som vill nå och förmedla kunskap om evangeliet.

Jag tror att en ökad förståelse för kärnbudskapet för flera också kan medverka till att befria Bibeln från den *air* av svårtillgänglig-

het och till och med obegriplighet som många uppfattar att den omges av.

Slutligen tror jag att den närmare kunskapen om Bibelns infrastruktur (dvs. att NT:s Jesus är GT:s Messias) behöver bli oerhört mycket bättre bland oss, om vi med frimodighet ska våga ta med oss Bibeln ut i offentligheten, där bibelvetenskapens trossatser i dag regerar tämligen oemotsagda. Men jag tror att den kunskapen verkligen är tillgänglig och påtagligt förmår utmana den sekulära bibelvetenskapen.

Om frågan huruvida Jesus är Kristus är en fråga om sanning, måste frågan i dag hanteras i offentlighetens ljus liksom evangeliet först förkunnades offentligen.

SAMMANFATTNING

Jag upprepar sammanfattningsvis att apologetik i dag är outhärlig. Men apologetik är inte tillräcklig; vi behöver också läsa och söka förstå Skriften. Det gäller alla som blir kristna, judar såväl som hedningar. Luther säger att Kristus är Skriftens kärna och stjärna. Det överensstämmer med påståendet att NT:s huvudärende – att visa att Jesus från Nasaret är Messias eller Kristus – bygger på tron att GT primärt handlar om den utlovade Messias. GT:s tillförlitliga utsagor om Messias förhåller sig till Jesus Kristus som skuggan till kroppen (Kol. 2:17), vilket NT är ute efter att övertygande visa världen. Utan skriftstudium och bibelförståelse blir det ingen stadig tro på Jesus Kristus.

Peter Henrysson

Redaktör, Lund